

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ КОЛИШНЬОГО СРСР

Микола Васильович СИЙПЛОКІ,

*кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри
кримінального права і процесу
Ужгородського національного
університету*

Вдосконалення законодавства України про кримінально-правовий захист охоронної діяльності неможливе без дослідження і аналізу кримінального законодавства інших країн. Це є необхідним для залучення передового досвіду країн світу у кримінально-правовій протидії злочинам у сфері здійснення державної і недержавної охоронної діяльності. Розглянемо такий досвід країн колишнього СРСР.

У 2014 році в Республіці Казахстан був прийнятий новий закон про кримінальну відповідальність [1]. П. 2 ч. ст. 99 передбачає кримінальну відповідальність за вбивство особи та його близьких у зв'язку зі здійсненням цією особою службовою діяльністю або виконанням професійного або громадського обов'язку. Слід звернути саме на вдалу редакцію, на наш погляд, даної кримінально-правової норми. Вони визначає, що потерпілим від цього злочину може бути люба особа. А не тільки службова і особливо те, що нею можуть бути близькі особи. Це поняття охоплює як близьких родичів, так і інших осіб, в долі яких зацікавлена особа, що виконує службовий, професійний або громадський обов'язок.

Цікавою і, на наш погляд, неоднозначною нормою є стаття 177 КК Республіки Казахстан, яка визначає покарання за посягання на життя Першого Президента Республіки Казахстан - Лідера нації, яке вчинено з метою перешкоджання його законній діяльності або помсти за таку діяльність. При чому цей злочин може бути вчинений як під час виконання потерпілим обов'язків, так і після. Таке виділення окремого потерпілого є зайвим. На наш погляд, це є порушенням принципу рівності всіх перед законом.

Слід зазначити, що КК Республіки Казахстан має в собі норму, яка безпосередньо визначає кримінальну відповідальність за перевищення повноважень керівником або службовцем приватної охоронної служби. Так ст. 252 визначає, що перевищення керівником або службовцем приватної охоронної служби повноважень має місце у випадках, коли винна особа виходить за межі повноважень, які надані їм у відповідності з ліцензією, діє всупереч задачам своєї діяльності, якщо діяння вчинено із застосуванням насильства або погрозою його застосування.

Кримінальний кодекс Азербайджанської республіки передбачає також низку статей, які можуть бути вчинені в сфері охоронної діяльності. Так стаття 120.2.3. встановлює відповідальність за вбивство потерпілого або його близьких у зв'язку зі здійсненням даною особою службової діяльності або виконанням громадського обов'язку [2, с. 146-147]. Відмінною від законодавства України є кримінально-правова норма, яка визначає відповідальність за посягання на життя державного чи громадського діяча. Вона не містить переліку осіб, які визнаються потерпілими від цих злочинів. Разом з такими особами до потерпілих від цього злочину законодавець відносить представника іноземної держави. Цей злочин безпосередньо в законі називається терористичним актом.

КК Республіки Беларусь містить в собі безпосередньо злочин, який може бути вчинений суб'єктом охоронної діяльності при виконанні своїх обов'язків. Стаття 220 встановлює кримінальну відповідальність за недоброякісне виконання особою, які здійснює охорону майна своїх обов'язків, яке потягло за собою викрадення, знищення або пошкодження такого майна в особливо крупному розмірі за відсутності ознак посадового злочину [3, с. 213-214].

Стаття 325 КК Грузії передбачає кримінальну відповідальність за посягання на життя, здоров'я та власність Президента Грузії, інших політичних посадових осіб Грузії або членів їх родин у зв'язку з державною діяльністю цих посадових осіб [4, с. 336-337]. Ця норма істотно відрізняється від подібних в законодавствах країн, які досліджувалися раніше. В ній життя, здоров'я та власність вказаних осіб є об'єктами цього злочину. На наш погляд, посягання на

власність особливо охоронюваних осіб є злочином, який має істотно менше суспільну небезпечність порівняно з посяганням на життя і здоров'я таких осіб. Тому не вважаємо таку редакцію вдалою.

Цікавим з позиції оцінки рівня захисту охоронної діяльності, її об'єктів і суб'єктів є кримінальне законодавство Республіки Таджикистан. Окрім норм, які досліджувалися нами раніше воно визначає в якості кваліфікованого вбивства вбивство, яке вчинено працівником правоохоронного органу або військовослужбовцем. На відміну від інших, КК Республіки Таджикистан містить в собі окремі норми, які безпосередньо стосуються охоронної діяльності та її суб'єктів. Так ст. 297 передбачає відповідальність за перевищення керівником чи службовцем приватної охоронної чи детективної служби повноважень, які надані їм у відповідності з ліцензією, всупереч завданням своєї діяльності, якщо це діяння вчиняється із насильством або погрозою його застосування. В якості кваліфікованого складу визначається вчинення цього злочину із застосуванням зброї або спеціальних засобів чи якщо діяння спричинило тяжкі наслідки [5, с. 309-310].

Цікавою, але неоднозначною є норма, яка передбачена ст. 327 КК Республіки Таджикистан. Вона визнає злочином незаконне утримання особистої охорони (тілоохоронців), а також використання військової техніки в цих цілях. Складно уявити взагалі, що військова техніка опиняється в руках цивільних осіб. Законодавство даної країни окремо встановлює кримінальну відповідальність за посягання на життя працівника правоохоронного органу, насильство відносно нього та образу представника влади при виконанні ним своїх службових обов'язків.

Кримінальний кодекс Російської Федерації також містить низку норм, які встановлюють відповідальність за злочини, що посягають на охоронну діяльність [6]. Стаття 203 даного Кодексу безпосередньо встановлює кримінальну відповідальність за вчинення детективом або працівником приватної охоронної організації, який має посвідчення приватного охоронника за перевищення службових повноважень. До них відносяться дії, які виходять за межі

повноважень, які визначаються законодавством, яке регламентує детективну та охоронну діяльність, що потягло істотне порушення прав та інтересів громадян або організацій, суспільства або держави.

Статті 317-319 КК РФ встановлюють кримінальну відповідальність за посягання на життя працівника правоохоронного органу, насильство чи погрозу відносно нього та образу представника влади. Дві перші норми є подібними до кримінального законодавства України. Щодо останньої КК України не містить спеціальних норм про образу представника влади.

Таким чином, аналіз законодавства країн, які входили раніше в СРСР дозволяє нам зробити висновок про те, що в них в основному містяться східні норми про злочини, які посягають на охоронну діяльність, її об'єкти та суб'єктів. В цих злочинах суспільні відносини, які забезпечують здійснення охоронної діяльності виступають в якості додаткового безпосереднього об'єкту злочинів. До них відносяться: посягання на життя державного чи громадського діяча, вбивства особи або їх близьких у зв'язку з виконанням ними свого службового чи громадського обов'язку; окремі службові злочини та злочини проти працівників правоохоронних органів та осіб, відносно яких здійснюються заходи безпеки, перевищення службових повноважень працівниками приватних охоронних чи детективних підприємств тощо.

Список використаних джерел

1. Уголовный кодекс Республики Казахстан. URL: <http://online.zakon.kz> (дата звернення 10.11.2018).
2. Уголовный кодекс Азербайджанской республики. Санкт-Петербург: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001. 356 с.
3. Уголовный кодекс Республики Беларусь. Санкт-Петербург: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001. 474 с.
4. Уголовный кодекс Грузии. Санкт-Петербург: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. 409 с.
5. Уголовный кодекс Республики Таджикистан. Санкт-Петербург: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001. 410 с.
6. Уголовный кодекс Российской Федерации. URL: <http://stykrf.ru> (дата звернення 15.11.2018).